

RAPORT ROCZNY 2023

SAVE - Wildlife Conservation Fund

SAVE

WILKI I PRZYRODA

Autorzy: Roman Gula | Artur Milanowski | Jacek Major | Tomasz Bracik | Łukasz Tomasik
Natalia Piasek | Mariusz Wlazło | Paweł Gola | Ewa i Andrzej Nizioł | Joanna Toczyłowska

Monitoring wilków, badania naukowe i edukacja

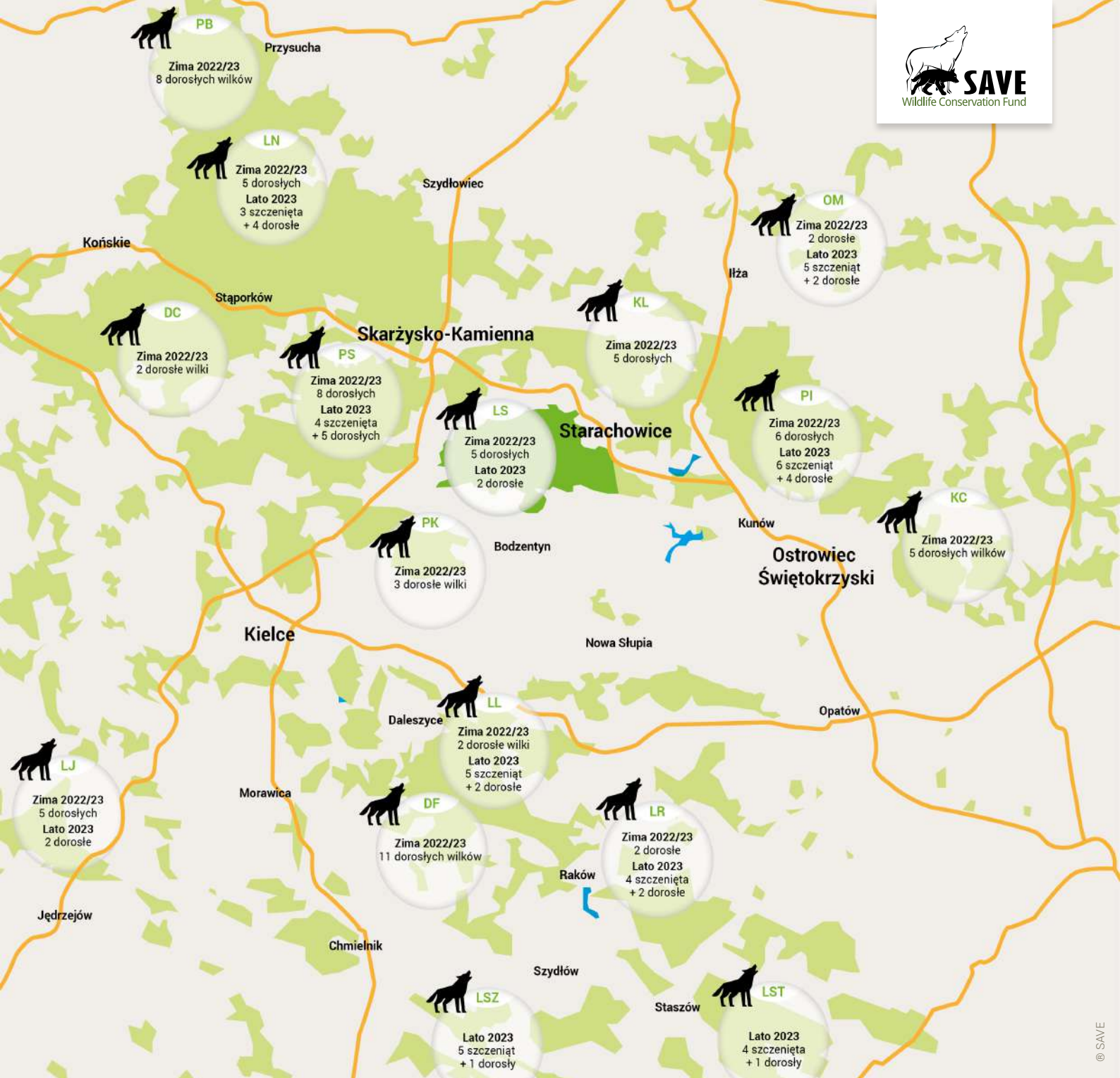
Rok 2023 był pełen nowych wyzwań, projektów i ludzi wspierających nas w realizacji celów naszej Fundacji: lepszego zrozumienia przyrody i zapobiegania konfliktom na linii człowiek-dzikie zwierzęta. Podobnie jak przez ostatnie 12 lat, kontynuowaliśmy projekt monitoringu wilków w regionie świętokrzyskim i rozszerzyliśmy go na nowe obszary. Z sukcesem wprowadziliśmy również program ochrony miejsc rozrodu wilków, mając nadzieję, że stanie się on standardem w polskich lasach. Wspólnie z innymi lokalnymi organizacjami pracowaliśmy nad utworzeniem nowego rezerwatu przyrody oraz nad rozszerzeniem granic pobliskiego parku narodowego.

W 2023 roku zorganizowaliśmy ogólnopolski zjazd osób zaangażowanych w ochronę wilków oraz zrealizowaliśmy liczne spotkania edukacyjne dla dzieci i dorosłych na temat ekologii i pokojowego współistnienia z wilkami. Jak co roku nasi badacze brali udział w konferencjach naukowych i debatach z hodowcami oraz aktywnie udzielali się w mediach. Zapraszamy do przeczytania o szczegółach naszej pracy!

2023
Rok

Największe osiągnięcia:

- ✓ Wprowadzenie programu ochrony miejsc rozrodu wilków
- ✓ Kolejne kroki ku powiększeniu Świętokrzyskiego Parku Narodowego
- ✓ Udział w projektowaniu nowego rezerwatu przyrody

Monitorowany obszar

W 2023 roku zespół SAVE monitorował 16 rodzin wilków w 16 kompleksach leśnych. Rozszerzyliśmy zakres monitoringu o nowe obszary, położone na południu regionu świętokrzyskiego w okolicach Jędrzejowa, Rakowa i Szydłowa. Obecnie monitorowany obszar to około 6000 km² położonych w województwie świętokrzyskim i na południu mazowieckiego.

Monitoring obejmował **16** kompleksów leśnych:

- Lasy Przysuskie
- Dolina Czarnej Koneckiej
- Lasy Niekłańskie
- Puszcza Świętokrzyska
- Lasy Siekierzyńskie
- Kompleks Lipie
- Puszcza Iłżecka
- Pasma Klonowskie
- Obręb Małomierzyce
- Kompleks Ćmielów
- Lasy Daleszyckie
- Lasy Łagowskie
- Lasy Rakowskie
- Lasy Szydłowskie
- Lasy Jędrzejowskie
- Lasy Staszowskie

MONITORING WILKÓW

13 badaczy, 160 dni w terenie

W monitoringu wzięło udział trzynaście osób, które łącznie spędziły w terenie 160 dni. Nasz zespół patrolował drogi leśne w poszukiwaniu tropów, odchodów i innych śladów bytności wilków. Zbieraliśmy również informacje od leśników, myśliwych, przyrodników i innych lokalnych mieszkańców. W miejscach często odwiedzanych przez wilki rozstawiliśmy fotopułapki.

Zimą 2022/23 odnotowaliśmy obecność 73 wilków w monitorowanych kompleksach. Liczebność rodzin wilczych wynosiła średnio 4,6 osobników (2-11 osobników). Latem 2023 roku udokumentowaliśmy rozród wilków w 9 kompleksach leśnych. Łączna liczba szczeniąt wyniosła 36, od 3 do 6 szczeniąt w poszczególnych rodzinach.

W okresie od początku lipca do końca października próbowaliśmy lokalizować miejsca rozrodu wilków za pomocą nocnych stymulacji wycia.

W tym czasie szczenięta nie polują jeszcze z dorosłymi wilkami, a ich głos jest łatwy do odróżnienia od głosu dorosłych. Jeśli w okolicy przebywania szczeniąt (tzw. rendez-vous) znajdują się dorosłe wilki, cała rodzina chętnie odpowiada na wycie innych wilków lub jego symulację.

Podczas stymulacji wycia liczyliśmy wyjące szczenięta i dorosłe osobniki. Szacowaliśmy również liczbę szczeniąt w rodzinach na podstawie nagrań z fotopułapek.

Metody:

- Poszukiwanie tropów, nor, legowisk, ofiar, odchodów, moczu i śladów drapania
- Zbieranie informacji od leśników, myśliwych i zaufanych przyrodników
- Stymulowanie wycia
- Ustawianie fotopułapek wzdłuż dróg leśnych

73

Zaobserwowane
wilki

6000

Km2
monitorowanych

160

Dni w terenie

13

Osób
zaangażowanych

Monitoring **TELEMETRIA**

W 2023 roku kontynuowaliśmy monitoring telemetryczny wilków

Gagat, wilk odłowiony i zaopatrzony w nadajnik telemetryczny w 2022 roku w Puszczy Świętokrzyskiej, powędrował do Gór Zdziarskich (około 400 km w linii prostej) w środkowych Czechach. W lutym 2023 wrócił w Sudety i znalazł tam samicę, z którą powędrował z powrotem w Góry Zdziarskie i tam się osiedlił. Na początku maja parze wilków urodziły się dwa szczenięta, które wielokrotnie były rejestrowane przy pomocy foto-pułapek przez Czeską Agencję Ochrony Przyrody. Areał rodziny Gagata w Górach Zdziarskich wynosił około 350 km². Jest to pierwsza rodzina wilcza, która rozmnaża się w środkowych Czechach.

Geralt, wilk zaobrożowany w listopadzie 2021 roku, na początku roku 2023 zaginął na terenie województwa lubelskiego. Obroża wilka niespodziewanie przestała nadawać sygnał, a ostatnie przesłane z niej informacje sugerowały, że wilk nie żyje. Podczas wielodniowych prób odnalezienia obroży lub wilka zespół naszej fundacji przeczesał okolice ostatniej przesłanej przez obrożę lokalizacji, jednak bez żadnych rezultatów.

W 2023 roku próbowaliśmy złapać nowe wilki w Puszczy Świętokrzyskiej. Odłowy prowadzono zgodnie z warunkami zezwolenia wydanego przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Kielcach. Stosowaliśmy żywołapki. Niestety, w 2023 roku nie udało nam się złapać żadnego wilka.

OCHRONA PRZYRODY

Działania na rzecz ochrony dzikich gatunków i ich środowiska

Działania na rzecz rozszerzenia Świętokrzyskiego Parku Narodowego

Podczas kolejnej Rady Naukowej ŚPN ponownie poruszyliśmy kwestię rozszerzenia Parku na całe Pasma Klonowskie. Pomysł spotkał się z pozytywnym przyjęciem przez członków rady, a dyskusja nad nim będzie kontynuowana w ramach kolejnych obrad RN ŚPN.

Projekt rezerwatu „Czerwony Most”

Wraz z dwiema innymi lokalnymi organizacjami uczestniczyliśmy w projektowaniu nowego rezerwatu „Czerwony Most”. Rezerwat ma powstać wokół miejsca, w którym monitorowany przez naszą fundację wilk Bartek ma norę. Odebyliśmy dwa spotkania z leśnikami i przedstawicielami Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w celu przedyskutowania pomysłu, a wyniki były bardzo obiecujące.

Projekt lepszej ochrony miejsc rozrodu wilków

Na podstawie danych z monitoringu wilków zebranych przez członków naszej fundacji określiliśmy rejony, w których najczęściej rozmnażają się wilcze rodziny, i wyznaczyliśmy strefy ochronne wokół tych miejsc w 7 monitorowanych przez nas lasach.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu zobowiązała poszczególne nadleśnictwa do wstrzymania pozyskania drewna w tych rejonach na okres sześciu tygodni - od 1 maja do 11 czerwca. Ma to zapewnić rozmnażającym się wilkom spokój i ciszę niezbędną do wychowania młodych.

Jest to pierwszy przypadek ustanowienia tego typu ochrony. RDLP planuje włączyć tę metodę do swoich corocznych praktyk.

KONFERENCJE

Udział w konferencjach poświęconych konfliktom między ludźmi a dziką przyrodą

"Wolves Across Borders" - Sztokholm, Szwecja

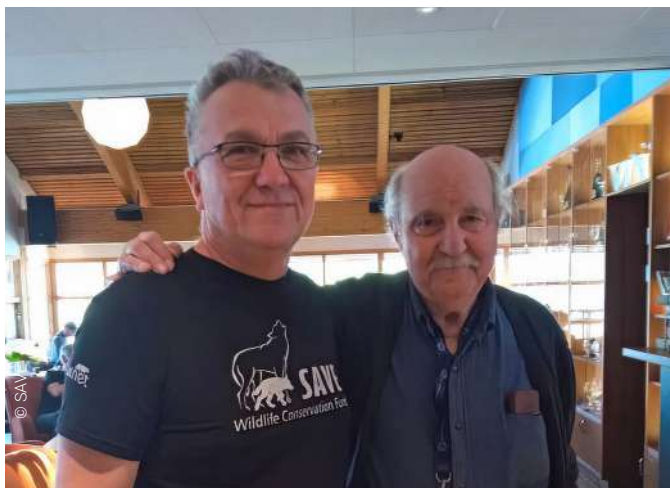
W maju zespół naszej fundacji uczestniczył w największej międzynarodowej konferencji poświęconej wilkom. Odbędzie się ona w szwedzkim Sztokholmie. Fundację SAVE reprezentowali Roman Gula, który przedstawił wyniki badań nad mechanizmami behawioralnymi umożliwiającymi wilkom bytowanie na terenach gęsto zaludnionych, oraz Piotr Portnicki, który na sesji posterowej zaprezentował wstępne wyniki badań preferencji pokarmowych wilków w regionie świętokrzyskim.

Konferencja dot. problematyki wilków na terenach zurbanizowanych, Ustrzyki Dolne

Uczestniczyliśmy w konferencji poświęconej problematyce wilków na terenach zurbanizowanych zorganizowanej przez Bieszczadzką Organizację Ochrony Zwierząt. Roman Gula z naszej fundacji przedstawił prezentację o koegzystencji wilków i ludzi w ramach polskiego systemu zarządzania dziką przyrodą. Wspólnie z innymi organizacjami uczestniczącymi w spotkaniu staraliśmy się wyjaśnić wszelkie kwestie związane z bezpieczeństwem życia w sąsiedztwie wilków oraz zaproponować konkretne rozwiązania pojawiających się konfliktów

Konferencja dot. bioróżnorodności - 52. GfÖ, Lipsk, Niemcy

W połowie września odbyła się w niemieckim Lipsku międzynarodowa konferencja poświęcona bioróżnorodności. Było to już 52. coroczne spotkanie społeczności europejskich naukowców i w tym roku odbyło się pod hasłem "Przyszłość różnorodności biologicznej - pokonywanie barier taksonów, obszarów i skali". SAVE reprezentował kierownik naszego wilczego projektu, Roman Gula. W panelu poświęconym interakcjom między dużymi drapieżnikami, leśnymi ssakami kopytnymi i ludźmi przedstawił prezentację dotyczącą aklimatyzacji wilków do antropogenicznych krajobrazów Polski: "Dodging humans – how wolves acclimatize to the anthropogenic landscapes of Poland".

SAVE

RENDEZ-VOUS 2023

Ogólnopolskie spotkanie osób zaangażowanych w ochronę wilków

W weekend 23-24 września odbyło się zorganizowane przez nas ogólnopolskie dwudniowe spotkanie osób zaangażowanych w monitoring i ochronę wilków.

Oprócz członków naszej fundacji wzięli w nim udział specjaliści z Wielkopolski, Mazowsza, Bieszczad, Sudetów, przedstawiciele Stowarzyszenia "Z Szarym za Płotem" oraz Świętokrzyskiego Parku Narodowego.

Spotkanie rozpoczęło się od przedstawienia przez uczestników prezentacji o swoich działaniach związanych z ochroną wilków, o największych osiągnięciach ostatniego roku i wynikach monitoringu. Kolejnymi punktami były rozmowy i dyskusje podczas integracyjnego ogniska oraz, następnego dnia, wyprawa po najciekawszych rejonach pobliskiego lasu.

Celem spotkania była integracja badaczy i miłośników wilków, wymiana informacji i doświadczeń, a przede wszystkim lepsze poznanie się i nawiązanie nowych, cennych znajomości.

Wierzymy, że tylko poprzez współpracę, a nie rywalizację, możemy skutecznie chronić przyrodę i doprowadzić do trwałych zmian na lepsze w zarządzaniu nią.

SPOTKANIA EDUKACYJNE

Edukacja dla dzieci i dorosłych

W 2023 roku zespół SAVE uczestniczył w licznych spotkaniach edukacyjnych. Prowadziliśmy zajęcia i warsztaty terenowe dla dzieci i dorosłych, a także organizowaliśmy spotkania dla hodowców i innych osób zaniepokojonych bliską obecnością wilków.

Lekcje, wykłady i spotkania

1. Wykład w bieszczadzkich Wołkowyjach pt. "Co student powinien wiedzieć o wilkach" dla uczestników organizowanego przez SGGW i Lasy Państwowe "Wolf expedition"
2. Spotkanie online z cyklu „Wędrówki przyrodnicze” – „Wilki – prawdy i mity” dla sekcji zoologicznej Koła Naukowego Zoologów SGGW
3. Spotkanie edukacyjne o wilkach w CKI (Centrum Kształceniowo-Integracyjne) w Michniowie dla okolicznych mieszkańców
4. Dwa wykłady o wilkach w Mirczu (woj. lubelskie) dla lokalnych szkół, leśników i wszystkich chętnych mieszkańców
5. Seminarium interdyscyplinarne pt. "Bezpieczeństwo człowieka - bezpieczeństwo przyrody" poświęcone wilkom, zorganizowane przez PZŁ Zamość i Akademię Zamojską
6. Lekcja o wilkach dla dzieci ze Świetlicy Środowiskowej w Skarżysku-Kamiennej
7. Lekcja o wilkach w przedszkolu w Skarżysku-Kamiennej
8. „Chronimy zwierzęta – o ochronie wilków, rysiów i niedźwiedzi w pracy leśniczego” dla uczniów Zespołu Szkół Leśnych w Zagnańsku
9. Wykłady o wilkach dla dwóch szkół podstawowych z Suchedniowa

Edukacja

WILCZA TRASA

Wilcza trasa podczas XXIV Skarżyskiego Rajdu Rowerowego

Dnia 3 czerwca odbył się 24 Skarżyski Rajd Rowerowy, w którym nasza fundacja patronowała jednej z tras o nazwie "Tropem wilka".

Objęcie opieką trasy prowadzącej przez zamieszkany przez „nasze” wilki las miało pomóc nam w promocji naszych działań oraz wilków wśród lokalnej społeczności i uczestników rajdu, którzy przyjechali z całej Polski.

Osoby, które wybrały nasz szlak, otrzymywały wyjątkową mapę, która nie tylko prezentowała trasę, ale także wprowadzała uczestników w świat świętokrzyskich wilków i opisywała miejsca z nimi związane. W połowie oznaczonej wilczymi łapkami trasy na uczestników czekała dodatkowa zabawa. Każdy chętny mógł wygrać dodatkowy kupon na losowanie nagród podczas imprezy kończącej rajd, odpowiadając prawidłowo na jedno z pytań związanych z wilkami.

Mamy nadzieję, że uczestnikom spodobał się szlak „Tropem wilka” i związane z nim wilcze ciekawostki i zabawy, a także, że dowiedzieli się nieco więcej o wilkach zamieszkujących lasy, przez które przejeżdżali na swoich dwukołowcach.

Edukacja w świętokrzyskim **LEŚNE WARSZTATY**

"Poznaj las za płotem - edukacja ekologiczna uczniów szkół podstawowych"

W maju i czerwcu nasza fundacja zrealizowała autorski projekt "Poznaj las za płotem - edukacja ekologiczna uczniów szkół podstawowych", finansowany ze środków Fundacji ORLEN (grant w ramach programu Moje miejsce na Ziemi).

We współpracy z Nadleśnictwem Suchedniów zorganizowaliśmy cykl terenowych warsztatów o wilkach i ekologii leśnej dla dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Suchedniowie.

Podczas 9-ciu wycieczek zabraliśmy w najpiękniejsze zakątki Puszczy Świętokrzyskiej niemal całą szkołę – około 140 dzieci wraz z nauczycielami! Warsztaty poprzedzone były 45-minutowymi wilczymi lekcjami w szkole.

Ochrona przyrody

INSPEKCJE

Inspekcje - martwe i ranne wilki

Zespół SAVE jest wzywany do rannych i martwych wilków znalezionych w regionie świętokrzyskim. We współpracy z gabinetem weterynaryjnym eMwet staramy się dotrzeć na miejsce zdarzenia jak najszybciej i pomóc wilkowi, jeśli jest jeszcze dla niego nadzieja.

Szczególnie duża liczba wilków ginie na drogach, które są niewłaściwie zabezpieczone lub brakuje na nich odpowiedniej liczby dobrze zaprojektowanych przejść dla zwierząt. Nasz zespół stara się zbadać wszystkie incydenty z udziałem wilków, a następnie dzieli się wnioskami z odpowiednimi służbami, w tym odpowiedzialnymi za budowę i zabezpieczanie dróg.

1. Dnia 9.03. przeprowadziliśmy oględziny martwego wilka znalezionego na poboczu drogi krajowej nr 42 między Piętami a Odrowążem. Oględziny wykazały, że wilk został potrącony maksymalnie godzinę wcześniej przez duży samochód, prawdopodobnie ciężarówkę. Był to duży samiec (38 kg) w wieku 2 lat.
2. W dniu 21.02 nasz zespół został poinformowany o wilku potrąconym przez samochód na drodze 752. Na miejsce zdarzenia wysłaliśmy lekarza weterynarii Marcina Mandziaka z kliniki eMwet. Po uśpieniu ciągle przytomnego wilka, weterynarz przewiózł zwierzę do Przychodni dla Zwierząt Cztery Łapy w Starachowicach na badania. Okazało się, że wilk, dwuletni samiec, doznał rozległych obrażeń organów wewnętrznych, miał złamaną łapę i kręgosłup lędźwiowy. Po konsultacjach zdecydowano, że zwierzę należy poddać eutanazji.

BADANIA NAUKOWE

Wpływ renaturalizacji na wilczą dietę

We współpracy z Muzeum i Instytutem Zoologii PAN kontynuowaliśmy badania ekologii wilków w regionie świętokrzyskim. Projekt ma na celu poznanie wpływu zmian środowiska na populację wilków na obszarze przedgórza Gór Świętokrzyskich oraz zależności między drapieżnictwem wilków i gospodarką łowiecką.

Badania obejmują analizy struktury środowiska i jego użytkowania przez wilki, diety wilków, populacji potencjalnych ofiar oraz struktury populacji. Wykorzystujemy metody molekularne, telemetrię, foto-pułapki oraz tradycyjne metody terenowe - tropienia i stymulację wycia. W badaniach uczestniczy personel SAVE, doktorant MiZ PAN i ochotnicy.

W 2023 roku kontynuowaliśmy zbiór materiału do analizy diety wilków (odchody) i analiz genetycznych oraz rozpoczęliśmy monitoring dużych ssaków kopytnych – potencjalnych ofiar wilków.

Lokalizacja wilczych nor i rendez-vous

W 2023 roku zakończyliśmy analizę lokalizacji nor wilczych i rendez-vous w kontekście przestrzennym.

Analiza ta jest podstawą obronionej na SGGW pracy inżynierskiej ochotniczki naszej fundacji, Natalii Piasek. .

Aktywność w mediach

OCHRONA WILKÓW W MEDIACH

Media społecznościowe i inne

Zespół SAVE regularnie publikuje informacje o swoich działaniach na stronie internetowej fundacja-save.pl i na swoim profilu na platformie Facebook. Zamieszcza także krótkie cykle edukacyjne o życiu, biologii i ekologii wilków. W 2023 roku na Instagramie pojawiały się zdjęcia i filmy z codziennych działań monitoringowych wilków w terenie oraz informacje o bieżących działaniach fundacji. Subskrybenci newslettera otrzymywali informacje o wszystkich bieżących wydarzeniach.

W 2023 roku SAVE był wielokrotnie obecny w różnych mediach, takich jak portale internetowe, gazety, radio i telewizja. Informacje o naszych działaniach publikowały Gazeta Wyborcza, Tygodnik Zamojski, Kronika Tygodnia i TVP3 Lublin. Opowiadali o nas w telewizji Polsat i radiu ESKA.

I na koniec, SAVE jest aktywne w aplikacji sponsoringowej FaniMani: część pieniędzy wydanych w wybranych sklepach internetowych za pośrednictwem aplikacji FaniMani jest automatycznie przekazywana na rzecz fundacji SAVE!

PODZIĘKOWANIA

Dziękujemy!

Dziękujemy nadleśnictwom Suchedniów, Zagnańsk, Stąporków, Przysucha, Barycz, Starachowice, Skarżysko-Kamienna, Marcule, Ostrowiec Świętokrzyski, Daleszyce i Łagów za wydanie zezwoleń na wjazd na drogi leśne i za pomoc w monitoringu.

Dziękujemy RDOŚ w Kielcach za wydanie pozwoleń na odłowy i za wsparcie monitoringu oraz nadleśnictwom Stąporków, Skarżysko, Łagów, Starachowice, Suchedniów, Przysucha, Marcule za przekazanie środków na zakup sprzętu do prowadzonych przez nas badań.

Dziękujemy także RDLP Radom i Marcinowi Mandziakowi (Gabinet weterynaryjny eMwet) oraz całej rzeszy niezłomnych ochotników za wspieranie naszego projektu.

Współpraca z Agencją Ochrony Przyrody Republiki Czeskiej i Hnutí DUHA Šelmy

W 2023 roku intensywnie współpracowaliśmy z Agencją Ochrony Przyrody Republiki Czeskiej i organizacją Hnutí DUHA Šelmy w związku z „naszym” wilkiem Gagatem, który wyemigrował do Czech. Nasi czescy koledzy stale monitorowali Gagata w swoim kraju, przesyłali nam o nim informacje i dokumentację fotograficzną.

Wzajemna wymiana informacji i doświadczeń okazała się niezwykle owocna i mamy nadzieję, że będzie kontynuowana. Chcemy podziękować obu organizacjom za współpracę, a szczególnie Petrowi Můcksteinowi i Miroslavowi Kotalowi.

Kontakt:

 Fundacja SAVE - Wildlife Conservation Fund
ul. Polna 7
55-300 Komorniki

 kontakt@fundacja-save.pl
www.fundacja-save.pl
Facebook: SAVE.WildlifePL

Darowizny:

 SAVE - Wildlife Conservation Fund
Konto: PL 70 1090 2444 0000 0001
1761 9804

 IBAN: PL 40 1090 2444 0000 0001
1762 2090
SWIFT/BIC: WBKPPLPP